

TURAB:s Remissyttrande om Promemorian Vattenmiljö och vattenkraft

Undertecknad, sedan 42 år, verksam som entreprenör inom underhåll, reparation och tillverkning av turbiner för vattenkraft, vill här yttra mig om rubricerat dokument. Jag har läst Promemorian och kommenterar med sidnummer som stöd.

Vårt företag betraktas som ett av de ledande inom teknik för småskalig vattenkraft med aggregateffekt upp till 10 MW. Vi sysselsätter 34 personer hos oss och ett ytterligare antal hos våra underleverantörer.

Sid 1: Verksamhetsutövarna skall tvingas ansöka om tillstånds/omprövning enligt ”moderna miljövillkor” som inte skall vara äldre än 20 år. Detta är som att skriva på en blank check. Vad ”moderna miljövillkor” betyder, får vi inte veta så mycket om. Eftersom man ansöker om prövning enligt den nationella planen är man initiativtagare och skall betala för de kostnader som kan uppstå. Detta är inte acceptabelt och liknar mest en **gisslansituation**.

Vi kräver att äldre rättigheter före 1919-01-01 skall gälla. Luckan i Miljöbalken måste täppas till, så **att lagliga vattenverksamheter förblir lagliga**. Den bristen är orsaken till att vattenkraftens kritiker har kunnat förklara flera hundra år gamla anläggningar, som tillståndslösa. Det är som att förklara Lunds domkyrka som svartbygge, eftersom den troligen saknar ett modernt bygglov.

I promemorian skrivs frejdigt om omsorg för människors hälsa. Den gisslansituation som länsstyrelserna, och älvräddarna inom Kammarkollegiet, har skapat genom att ogiltigförklara gamla rättigheter inom vattenverksamheter, ärvda genom flera generationer, är ytterst ohälsosam. Man får välja på att satsa på en mycket dyrbar tillståndsprocess, med osäker utgång, eller att ansöka om utrivning med förlust av sitt kraftverks marknadsvärde, sin näringsverksamhet och risk för kostnader från skadliga följder. Många privata kraftverksägare mår psykiskt dåligt som en följd av detta. Fondtanken är bra, men stora skador är redan skedda.

EU:s ramdirektiv och EU-rätten är flitigt använt som orsak till alla krav. Vi i vattenkraftsbranschen litar inte på att detta är den verkliga orsaken till hela karusellen med tillstånds- och omprövning. Flera jurister och även journalister, har börjat syna detta lite närmare och ser tydligt att EU:s ramdirektiv är gjort med ett helt annat syfte än att strama till villkoren för vattenkraften. Sverige har större problem med ramdirektivet än en rad andra medlemsstater, som inte är kända som duktiga inom miljöområdet. Detta finner de flesta av oss märkligt och gör oss misstänksamma. Vi anser att Sverige lägger ribban på en högre nivå (överimplementerar) än många andra länder och får därmed också problem med att infra löften i form av miljökvalitetsnormer i det blå. EU:s krav är att Sverige implementerar direktivet och följer upp att så sker, inte att vi skall vara ”bäst i klassen”.

Sid 11: Att miljökonsekvensbeskrivning, i den mån den krävs, skall grundas på dagens tillstånd istället för ett tänkt forntida jungfruligt tillstånd, är bra och naturligt.

Sid 22: Ett tillstånd att bedriva vattenverksamhet skall enligt promemorian vara tidsbegränsat. Detta är helt oacceptabelt, eftersom investeringar i vattenkraft är så långsiktiga. En turbin och en generator, brukar kunna köras i 30 år och sedan renoveras för en ny 30-årsperiod. Efter 100 år kan betongen där man har gjutit in maskinerna och maskinernas skal vara uttjänta och klara att byta ut mot nytt. Återbetalningstiden för investeringarna är så lång att äldre, avskrivna maskiner hos samma verksamhetsutövare, ofta får hjälpa till med att täcka nyare maskiners kapitalkostnader. Detta kommer av konkurrensen av billig el från utländsk kolkraft och från andra, äldre stora vattenkraftsanläggningar. Att anläggningarna lever länge är bra ur kretslopps- och resurshushållningsperspektiv. Mängden CO2 utsläpp per kWh under 100 års drift och mängden material som skall användas, minimeras. Då kan man inte acceptera att tillståndet att driva verksamheten skall vara begränsat till 20 år! **Det enda riktiga är tillstånd utan tidsbegränsning.** Nödvändiga förändringar i tillståndet kan ske genom omprövning. Vid sådan omprövning skall ersättning för ev. förlustbringande ändringar utgå eftersom fondfinansieringen är borta då.

Sid:26: Det kan, enligt PM:n bli fritt fram för myndigheter att, i framtiden, gå in och ändra i givna tillstånd. Även generella föreskrifter, utan omprövning, föreslås kunna bryta igenom tillståndens rättskraft. Då måste givetvis **förlustersättning tillämpas i en rättsstat.** 6 års övergångstid för ersättning av produktionsförluster räcker inte långt, med tanke på att livscykeltiden för maskiner och byggnader är så lång. Att jämföra med andra investeringar, gjorda i miljöfarlig, industriell verksamhet, duger inte.

Turbiner som installeras i ett vattenkraftverk **optimeras noga** efter föreskrifterna i tillstånd och lång tids flödesstatistik. Om exempelvis lågvattenvattenföringen minskar p.g.a. ökad påbjuden vattenmängd i omlöpet, kommer sannolikt turbinvattenföringen att hamna under turbinens lägsta tekniskt möjliga driftpunkt, och blir stående stilla under månader. Har en egen turbin som nu arbetar med 23% verkningsgrad för att vattenflödet inte räcker till för effektiv drift.

Problemet kommer när kraftverk med befintliga turbiner, ofta Francisturbiner, som har ett effektivt driftområde som motsvarar 50-100 % av dess nominella slukförmåga, skall åderlåtas på vatten till omlöp och flyktväg. Likaså skulle försämrade villkor för vattenreglering göra stor skada på produktionen. En kommersiell verksamhet tål inte sådana försämringar, utan detta kan då leda till nedläggning av ekonomiska skäl. **Detta är inte i enlighet med energiöverenskommelsen.**

Sid 59 och 106: "Vattenmyndigheten ska förklara en ytvattenförekomst som konstgjord eller kraftigt modifierad, om den skapats genom mänsklig verksamhet eller på grund av mänsklig verksamhet har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt och de morfologiska förändringar som behövs för att vattenförekomsten skall uppnå god ekologisk status kan antas på ett betydande sätt negativt påverka kraftproduktion, dricksvattenförsörjning m.m."

Skrivningen visar att man betraktar vattenkraft som samhällsnyttig och är beredda att göra de undantag som behövs för att säkra produktionen.

Vi protesterar mot tanken att KMV bara är för verk av kategori 1 och 2 i rapporten ER 2016:11 över vattenkraftverkens relativa reglerbidrag. Man har inte funnit något nämnvärt, historiskt reglerbidrag hos de 1700 verken i kategori 3. Dessa verks reglerförmåga har inte utnyttjats på många år, därför att den inte har efterfrågats. Nu ser vi den som en värdefull potential för att öka reglerbidraget med, när en allt större andel vindkraft skall hanteras. Då kan man inte beröva småskalig vattenkraften denna förmåga genom att använda HVMS 2013:19 med en alltför restriktiv syn på vattenreglering. **KMV klassning måste vara till för alla storlekar av kraftverk.** Vi har konstruerat, tillverkat och installerat aggregat som finns med i rapportens olika kategorier, och vet att det är ingen teknisk skillnad på maskinerna, utan det är magasinkapaciteten uppströms som avgör reglerbidraget. Inom ramen för sin effekt kan de mindre aggregaten också reglera. I Österrike pågår prov med s.k. **virtuella kraftverk.** Man kan, med modern teknik, samreglera ett tiotal aggregat för att bättre balansera nätet. Vi är beredda att rusta upp våra kunders reglerutrustning, för detta ändamål. Många medlemsstater har över 50% av sina vattenkraftverk KMV-klassade, och det skulle vara dumt att inte utnyttja denna möjlighet.

Utöver reglerbidrag erbjuder de 1700 verken en förutsägbar basproduktion som frigör motsvarande mängd kraft hos verk i kategori 1, för reglering. Dessutom har den svängmassa som finns i 1700 verk en mycket gynnsam effekt på nätets stabilitet.

Sid 79. Energiöverenskommelsens tes om att **förenkla och kostnadseffektivisera** miljöprovningen behöver få mera genomslag i den nya lagen. Effekthöjning i befintliga verk kan då bli verklighet.

Sid 118: Om fondlösningen blir så som beskrivs här är den OK.

Sid 120: Skyddet för värdefulla kulturmiljöer skall omfatta även vattenkraftanläggningarna som var anledningen till att bygga kvarnar sågverk och andra industriverksamheter. Ett industrimuseum utan drivsystem är inte komplett. När besökarna har gått hem kan kraftproduktion där bidra till att täcka kostnaderna för att underhålla dessa miljöer.

Sid 127: Förändringen att kravet på miljökonsekvensbeskrivning slopas, är välkommen. Kanske kostar det lika mycket ändå, här och där, att ta fram det underlag som Mark och Miljödomstolen kräver vid prövning?

Sid 130: Om prövningen leder till återkallelse och utrivning ska avgiften beräknas på samma sätt som om ansökan avsett utrivning. Detta är skäligt.

Sid 133: Förslaget att den som ansöker om tillstånds- eller omprövning inte skall behöva betala, ofta oskäligen kostnader för motparters rättegångskostnad är mycket bra.

Sid 135: Det är bra att båtnadsregeln försvinner. Det varierande elpriset kan ju påverka investeringar som görs på lång sikt. I dag skulle verk som var lönsamma för 5 år sedan, inte få byggas, trots att man kan förutse ny prishöjning när ytterligare 2 kärnkraftsblock tas ur drift. Dessutom var ju båtnadsregeln avsedd för prövning av planerade nya anläggningar. I

befintliga anläggningar är ju investeringen redan gjord och frågan, om den betalar sig ur samhällsnyttoperspektiv, inte längre lika relevant.

Sid 152: Miljörapport för kraftverk med mindre än 10 MW effekt bör inte krävas utan särskild anledning. Verksamhetsutövaren skall ju ändå utöva en viss egenkontroll.

”Vattenverksamheter som uppenbarligen varken skadar allmänna eller enskilda intressen är undantagna från såväl tillstånds- som anmälningsplikt.” Detta gäller väldigt många kraftverk. Hur hävdar man detta inför tillsynsmyndighetens handläggare som alltid kan hitta en liten organism, som de beslutar, är ovärderlig? Bevisbördan är ju Verksamhetsutövarens.

Sid 157: ”Enligt förarbetena till nyssnämnda lagrum bör minimivattenföringen hållas så hög som möjligt och man bör eftersträva att släppa fram som motsvarar den naturliga lågvattenföringen.” Det gäller att spilla så lite vatten som möjligt, och ändå hjälpa fisken att vandra. Medellågvattenföringen, MLQ, hos ett vattendrag som har jämnt flöde p.g.a. hög sjöprocent är högre och där måste man nöja sig med att spilla bort lägsta lågvattenföring. Det är den mängd vatten som naturen erbjuder när det är torrår. Vi skall inte glömma bort att ett vattenkraftverk drivs som andra konkurrensutsatta företag med några få procent vinst. Om då vattenvårdande myndigheter tvingar verksamhetsutövaren att släppa mycket vatten till fiskarna, försvinner i bästa fall motsvarande mängd produktion. Lika vanligt är att turbinen plötsligt blir för stor, och dess verkningsgrad, tidvis, sjunker till löjligt låga värden och att den måste stå still långa tider. Dylåka förändringar i drivvattenföring gör att nyinvesteringar i kompletterande mindre aggregat bör göras. Dessa blir givetvis svåra att räkna hem. Sammanfattningsvis kan man säga att **ett vattenkraftverk, som enligt energiöverenskommelsen är av samhällsekonomiskt riksintresse, är ytterst sårbart.**

Antingen har aldrig de vatten- eller fiskvårdande myndighetstjänstemännen tänkt på det, eller så är det exakt vad de tänker på för att få bort så många verk som möjligt. ”Elkraft kan man ju producera på annat sätt”, sa en känd skånsk länsstyrelseman på film. Antar att han menade från kontinentens brunkolsverk.

Det moratorium som föreslås, i väntan på den nationella planens prövning är bra. Vad händer om fondens pengar är slut när turen kommer till dem som står sist i kön? **Staten måste då garantera att ersättning sker**, antingen med ytterligare pengar från branschen, eller från annat håll.

Sid 158: De arvoden som nämns för Mark och Miljödomstolens handläggning, utgör uppenbarligen bara en mindre del av den totala kostnaden för prövning. De slojade ersättningarna till motparter och deras ombud, samt slopad MKB, kommer förhoppningsvis att skruva ner den totala kostnaden från de höga belopp som f.n. förekommer.

Sid 161: Konsekvenser för energisystemet

Än en gång redogörs det för en ganska pragmatisk inställning till hela processen om man kan bevara reglerförmåga och effekt från vattenkraften i energisystemet. Knappast någon vattenmiljö- eller fiskfråga ska få äventyra detta. Därför är det superviktigt att en olycklig rapport, som med fyra rader helt avfärdar småskalig vattenkrafts potential att

balansera/reglera nätet, inte tillåts tas som intäkt för att avfärda 1700 kraftverk som helt umbärliga. Detta skulle vara helt felaktigt och får bara inte hända.

Sid 167: "Ändringar av befintliga anläggningar och deras drift som innebär produktionsökningar bör fortsatt vara tillåtna om de kan ske utan ytterligare negativ miljöpåverkan. Nya anläggningar kommer knappast att kunna tillåtas eftersom den typ av anläggningar som omfattas av bestämmelsen normalt inte kan etableras utan ytterligare negativ miljöpåverkan." Detta är en skrivning som skall säkerställa att ingen ny vattenkraft i hela landet byggs eller återupptas efter en längre tid i nedlagt skick. **Detta lär väl också gälla tillståndsprovning av alla verk med gamla rättigheter som ogiltigförklarats.** Det är tänkt att bevisbördan, för att inte någon försämring av vattenmiljön alls skall ske, skall bäras av verksamhetsutövaren. Det är inte svårt att inse att länsstyrelsefolket, med endast vattenvårdande intressen kommer att stoppa allt. Det handlar om ett generellt försämringsförbud, som blir ett näringsförbud.

Sid 168: " Inom ramen för en tillståndsprovning handlar det om att förse tillståndet med tillräckligt långtgående villkor eller att inte ge tillstånd"

På sidan 161 och sid 167-168 kan vi jämföra hur olika promemorian behandlar storskalig och småskalig vattenkraft. Den skillnaden gör att de stora bolagen är villiga att bekosta tillintetgörandet av den småskaliga vattenkraften, för att få sina egna verk KMV-klassade.

Vattenvårdarna, Sportfiskarna och Älvräddarna vill se all vattenkraft död, men kan tillsvidare nöja sig med de 1700. Om Regeringen vill se andelen reglerbar/planeringsbar vattenkraft bibehållen eller ökad, och inte har tänkt den småskaliga vattenkraften som ett bondoffer, får promemorian lov att göras om ganska grundligt. Kom ihåg att vattenkraften gillas av 85 % av svenska folket.

Med Vänlig Hälsning

Christer Abrahamsson

TURAB Turbin & Regulatorservice AB

Förrådsgatan 2

57139 Nässjö